

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 40 (1087) 3 КАСТРЫЧНІКА 2012 г.

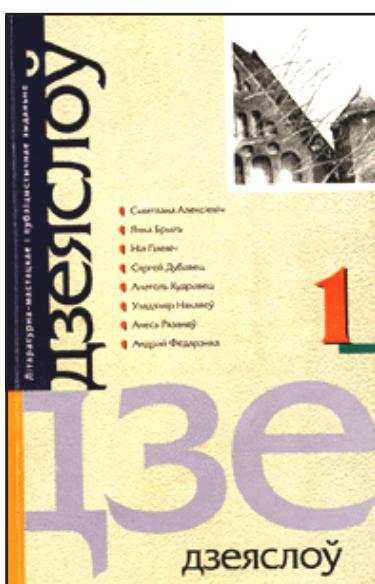
Віншуем Ігара Марзалюка

28 верасня 2012 г. на паседжанні Цэнтральнай камісіі Рэспублікі Беларусь па выбарах і правядзенні рэспубліканскіх эфэрэндумаў устаноўлены вынікі выбараў чальцоў Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь пятага склікання. Ад кожнай вобласці, горада Менска абрана па восем чальцоў Савета Рэспублікі. Такім чынам, чальцамі Савета Рэспублікі абрана 56 чалавек. Сярод іх: сябар ТБМ **МАРЗАЛЮК Ігар Аляксандравіч**, 1968 года нараджэння, загадчык кафедры археалогіі і спецыяльных гісторычных дысцыплін установы адкукацыі "Магілёўскі дзяржаўны юніверсітэт" імя А.А. Куляшова", прафесар, доктар навук, жыве ў г. Магілёве.

Сакратарыят ТБМ шчыра віншуе Ігара Аляксандравіча з абраннем на адказную і ганаровую пасаду і выказвае спадзяванне, што цяпер у верхнім палаце беларускага парламенту рэгулярна будзе гучыць беларуская мова.

Часопіс "Дзеяслоў" святкуе дзесяцігоддзе

чальва яго галоўны рэдактар Барыс Пятровіч. Першы нумар "Дзеяслова" быў прэзентаваны ў 2002 годзе падчас 14-га з'езду пісьменніцкага саюза (тады яшчэ не падзеленага) у вельмі няпросты час.

У тлумачальнай прадмове да нумара яго стваральнікі пісалі:

"Сёння беларускіх літаратаў хочуць падзяліць на "сваіх" і "чужых". "Дзеяслоў" супраць усялякіх падзелаў." "Дзеяслоў" - выданне адкрытае для ўсіх. У гэтым можна пераканацца па першым выпушту. Усё вартае, маленавітае, адметнае, ічырае, смелае - будзе друкавацца на старонках выдання. "Дзеяслоў" пастаравацца не расчараўваць ні

сваіх сяброў, ні сваіх ворагаў. Крытэрыем для "Дзеяслова" будзе найперш літаратурная вартасць і якасць твору, а не палітычная заангажаванасць. "Дзеяслово" імплюе адзіны неаспречны прынцып - служэнне на карысць роднай Беларусі: жыццё кароткае - Радзіма вечная!"

Ва ўсіх сваіх нумерах часопіс заўжды трymаўся прынцыпаў, закладзеных на самым пачатку.

У кастрычніку гэтага года пабачыць свет "Дзеяслоў" № 60.

Пачытаць тэксты "Дзеяслова", што за ўсё гэтыя гады фактычна стварылі скаронку беларускай сучаснай літаратуры, можна са сайце dziejaslo.by.

Віншуем нашых сяброў у "Дзеяслове" з першым юбілеем!

Выйшаў каляндар “Родны край”

У продаж паступіў каляндар “Родны край” на 2013 год.

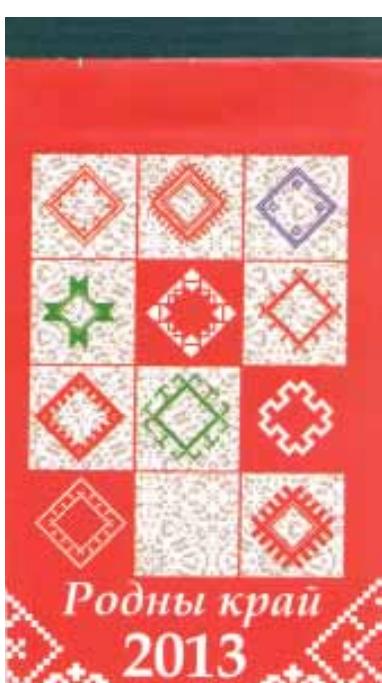
Каляндар выйшаў у выдавецтве “Беларусь” накладам 7000 асбонікаў.

Наклад календара на 2012 год быў таксама 7000.

Для афармлення новага календара скрыстаны беларускі арнамент.

Пытайце каляндар у крамах, купляйце для сябе, сябру ё блізкіх.

Nashi kar.

12 кастрычніка
у межах кампаніі
“Будзьма” адбудзеца
прэзентацыядыска з
тэставымі заданнямі па
ПДР

(з беларускай мовай)
Імпрэза праводзіцца на
сядзібе ТБМ
па вул. Румянцева, 13.
Пачатак - 18. 00 гадзін.
Уваход вольны.

ISSN 2073-7033

400 гадоў з дня нараджэння Яна Антонія Храпавіцкага

Ян Антоні Храпавіцкі (1 кастрычніка 1612, вёска Падбярэззе каля Віцебска - 3 лістапада 1685, Лукашкі пад Віцебскам) - дзяржавны дзеяч Вялікага Княства Літоўскага, аўтар дзённіка. Харужы (з 1650) і падкаморы смаленскі (з 1660), ваявода віцебскі (з 1669). Трымаў Дарагабужскас, Азярыцкас і Маркаўская староствы, адміністратор Магілёўскай эканоміі (1684)

Прадстаўнік шляхецкага роду Храпавіцкіх гербу "Газдава", сын Крыштапа і Алены Вайнянкі з Ясняецкіх. Скончыў калегіум Навадворскіх у Кракаве, працягваў наўчанне ў Лондане і Падуі. У 1637 годзе перайшоў з кальвінізму ў каталіцтва, што дало ямумагчымасць займацца грамадскай і палітычнай дзеянасцю і зрабіць кар'еру.

Займаў шэраг дзяржаў-

ных пасадаў. Быў сакратаром караля польскага і вялікага князя літоўскага Яна Казіміра. Актыўны ўдзельнік палітычнага жыцця Рэчы Паспалітай: браў удзел у працы 24 соймаў, маршалак соймаў 1665 і 1668 гадоў, уваходзіў у шматлікіх соймавых камісіях, а таксама ў Скарбовы трибунал Вялікага Княства Літоўскага.

У сярэдзіне XVII ст. ўдзельнічыў у працы камісіі для размежавання Віліjskага і Усвяцкага старостваў з Невельскім. Браў удзел у перамовах з Маскоўскай дзяржавай, а таксама ў падпісанні Андрусаўскага замірэння (1667).

Пакінуў дзённік за 1658-1685 годы - каштоўную

гісторычную крыніцу, дзе ёсць звесткі пра палітычнае жыццё Рэчы Паспалітай, соймы, што-дзённае жыццё заможнай шляхты, звычай і норавы.

Паводле Вікіпедыі.

У 1923 годзе ў лясным

масіве на Панарскіх узгорках пад Вільняй разам з маці ў радавы маёнтак Альхойнікі (па іншых крыніцах - маёнтак Крыштапарова) Сакольскага павету. Скончыла прыватную жаночую гімназію Кацярыны Баркоўскай, якая мясцілася ў камяніцы Стэфана Баторыя ў Гародні (1912), 10-месячныя садоўніцка-агародніцка-пчаларскія курсы і 6-тыднёвыйя вясенныя санітарныя курсы ў Варшаве.

З 1915 у Менску. Працавала сакратаркай у Менскім аддзеле Беларускага таварыства дапамогі пациярлелым адвойны, Беларускім нацыянальным камітэце, у Цэнтральнай радзе беларускіх арганізацый, Беларускай сацыялістычнай грамадзе. У tym жа годзе пазнаёмілася з Фабіяном Шантыром, які быў на 5 гадоў старэйшым за яе. У іх завязаліся романтычныя адносіны. У канцы 1918 г. З. Верас пакідае Менск з прычыны хваробы маці і вяртаецца ў маёнтак дзеда - Альхойнікі.

У 1919 г. у З. Верас нарадзіўся сын Антон, яго бацька Фабіян Шантыр быў расстрэляны ў 1920 г. Жывучы ў Альхойніках, Людвіка Антонаўна пісала вершы, прысвечаныя найчасцей малому сыночку. У 1922 г. дзед Людвіка памёр, і маёнтак давялося працаца.

У 1924-1929 гг. працавала адміністратарам рэдакцыі газет Беларускай сялянскай рабочай грамады, у 1927-1931 гг. - рэдактар дзіцячага часопіса "Заранка", пісала для яго апавяданні, а ў 1934-1935 гг. - дзіцячага часопіса "Працес", у 1928-1939 гг. - старшыня Беларускага кааператарыўнага таварыства "Пчала", адначасова (1934-1938) - рэдактар "Беларускай борці" (Вільня).

У 1946 годзе Антона Шантыра арыштавалі за супрацоўніцтва ў беларускай газеце "Сцяг Працы", якая выдавалася ў Вільні ў гады вайны. У 1956 г. Антон нечакана вярнуўся дамоў са сталінскіх лагераў, цяжка хворы.

Памерла ў 1991 г., пахавана на Панарскіх могілках побач з магіламі маці, мужа і сына.

Паводле Вікіпедыі.

З нагоды Еўрапейскага дня моў

Юры Заўгародні, Кіев

Прыкметы глабалізацыі на моўнай глебе

Памяці сябра

30 жніўня дачасна пашою з жыцця Юры Заўгародні, вядомы ўкраіскі паэт, празаік, перакладчык і славы чалавек, абаронца этнічнай культуры і мовы, ліквідатор наступства аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Усяго 72 гады былі яму лёсам адведзены, а жыў поўны творчых парыванняў, патрыятычных задум. Чым ён мне запомніўся? Свежасцю паэтычнага радка, чысцінёй душы, глубокім разумом над шляхам, на якім ідзе чалавецтва. Пратану чытачам "Нашига слова" даволі надзённы артыкул Ю. Заўгароднага "Прыкметы глабалізацыі на моўнай глебе".

Пісьменнік
Васіль Якавенка.

Не так шмат ужо вады склынула рэчышчам Дняпра, сплыло, стачылася ўрэшце да сусветнага акіяну з таго нядайняг часу, калі ва ўсім свеце з'явілася парадынальна новая проблема развіцця чалавецтва - глабалізацыя. Яшчэ менш прайшло часу, як балюча праявілася яна для асобных краін і асобных этнасаў, і прыйшло разуменне неабходнасці барацьбы з я неагатыўнымі прайвамі. На некаторыя акцыі пратэстантаў, акурат калі недзе ладзіцца сустэречы кіраўнікі вядучых сусветных дзяржаў, каб абмеркаваць агульную эканамічную проблему ці нават некаторыя агульныя дасягненні, збіраючы шмат тысяч актыўстаў барацьбы з глабалізмам з многіх краін - ад самых багатых да самых бедных. Яны розныя людзі і па мове, і па колерах скіру, і па адукатаў, але амаль заўсёды, па законах узбуджанага натоўпу, знаходзяць разуменне ў сумесных дзеяннях.

У драматычным свяtle прадстаўляюць падобныя маніфестацыі з бойкамі тэлевізійных эрпарцёў з экрану і самавіты агліядальнікі на старажынках папяровых носьбітаў інфармацыі, як што гэтыя падзеі сёння цікавяць амаль усіх.

На сёння глабалізм ва ўсіх сваіх іпастасях і прайвах падаецца і сапраўды рэчаіснасцю непераадольнай, а таму адначасова з эмацыйнымі інфармацыйнымі паведамленнямі па свежым слядах боек на лакальных франтах ўсёадынай сусветнай вайны (не дай Бог, ёй стаць папярэдніцай трэцяй сапраўднай), наўкуцімі дадаткова выдаецца і шмат больш сур'ёзнага матэрыялу. Для прыкладу, магу прывесці дастаткова грунтуючу працу ўкраінскага акадэмічнага Інстытута сусветнай эканомікі "Глабальныя трансфармацыі і стратэгіі развіцця", якую рыхтаваў сур'ёзны аўтарскі калектыв пад кіраўніцтвам вядомага вучонага і грамадскага дзеяча, былога дыпламата, а ічыпер народнага дэпутата Алега Білоруса. У гэты самавітай наўкуковай працы, дзе паміж іншымі

часткамі ёсць нават асобны раздел па праблемах глобальных сацыяльных (вылучана мной - Ю.З.) трансфармацый. Але я яе прывёў толькі для таго, каб зазначыць, што і ў згаданым раздзеле, як і ў цэлым у гэтым акадэмічнай працы, нікак не закранаўца праблемы нявечання духоўных каштоўнасцяў розных народаў праз нахабнае ўтаптванне іх глобальнымі працэсамі, глобальнымі наваламі.

Цяпер я хачу выказаць колькі меркаванняў з нагоды прайглобалізму толькі на моўнай глебе, толькі пра невялікую частку тых праблем, якія паўсталі і абаставаліся, на мой погляд, нягледзячы на нядайнягі некаторых і становічных складнікаў у інтэграцыйных працэсах паміж дзяржавамі і народамі. Хоць, варта падкрэсліць, што вострае балючае перапляценне моўных праблем сярод іншых паміж асобнымі этнасамі не з'яўлеецца чымсьці новым. Успомнім, як за 70 гадоў зусім нядайнягі панавання жорсткага таталітарнага камуністычнага рэжыму на адной шостай зямной сушы зникла больш за 70 асобных моў, а паводле некаторых сур'ёзных крыніц, нават больш за стоты. Некаторыя народы зниклі зусім без усякай пасля згадкі пра іх, а невялікая частка іх носьбітаў неяк моўкі і амаль без актыўнага супраціву раствоўлялася ў "новай гістарычнай супольнасці". Гэта бываў называны вядомы ў СССР імперскі амбіцыйны праект па павелічэнні сваёй тэрыторыі і колькасці на ёй "новай супольнасці", якая была толькі новым этапам бяскоцнай імперскай агрэсіі для захавання і ўзвілічення пануючай нацыі.

Нельга не згадаць, што не толькі імперскі, але і некаторыя народы родныя наўкуці, якія ўмела топчуць сваю гісторыю і свой радавод, каб спадабацца прыхільнікамі колішнім імперскай улады, могуць мне паблажліва растлумачыць, наколькі груба або проста заангажавана я памыляюся ў сваіх думках усльых. І сапраўды, зыходзячы са скандальна скажонага калісці бальшавікамі разумення вучэння Карла Маркса - дзесяці сапраўды брала верх шыяра думка аб мэтазгоднасці фармавання новай супольнасці на ідэалагічных прынцыпах. Тому нярэдка імперская пыха аўгустыя цэлы шэраг народу і недараўтымі, і шкоднымі, і няўдачнікамі, а дзесяці і народамі-здраднікамі або занадта падступнымі і ахвочымі да панавання над тытульнай нацыяй. І не адышла ў мінулае на тых расійскіх аўтарскіх ганебная з'ява і сёння, бо знікаюць і ў "дэмакратычнай аблонуленай федэрациі брацкіх народаў" асобных этнасы. Ужо парадынальна даўно, як на жыцці асобных прадстаўнікоў зямнога царства, наўкукоўцы пачалі

ствараць разнастайныя чырвонія кнігі, каб прадухіліць зникненне з наўакольнага асяроддзя рэдкіх на сённяшні дзень жывёл, птушак, раслін, нават адзінкавых насякомых.

Да чаго імкніцца неабыкавая людзі, ствараючы чырвоныя кнігі? Каб захаваць Зямлю яркай і шматаблічнай. І не толькі, бо зникненне нейкага віду або падвиду памяншае здольнасць выжывання тым, што яшчэ застаецца, гэта не пародок, на жаль. Чаму ж тады не ствараючы чырвоныя кнігі зникнічаючых моў і народаў? Няўжо факт не простага аднаўлення, а з наданнем другога дзяржавнага жыцця старажытнай мове народам, які два тысячагодзін не меў не толькі ўласнай дзяржавы, але і агульной тэрыторыі для пражывання, павінен застацца адзінкам выключэннем, уласна - Божым цудам, які адбыўся ў свеце толькі для таго, каб падкрэсліць нядайнягі жыцця жорсткіх і непарушных законаў светабудовы?

Тому сярод наўкукоўцаў даўно існуе такая думка, якую ў асноўным ўспрымаюць як жарт, што нікак закон не зможа працаўшыць, калі ў ім не будуть прысутнічыць выключэнні... Найбуйнейшыя галоўныя, абараняючы прасоўванне глобалізму, без цвярозага дзялення на станоўчы і адмоўнае ў ім, сёння сапраўды спасылаючыца на другі закон тэрмадынамікі, фундаментальны закон Природы, вядомы яшчэ пад іншымі называмі: цеплавой смерці, энтропіі і г.д. Па ім усё калісці павінна зраўняцца ў адной сваёй нейкай (не хачу казаць - нулявой) тэмпературы, усе вясёлкавыя колеры паглыне суцэльны шэры або і чорны. А перад тым адамуць і ўсе мовы - запануе адна, усе народы стануць адным, усе разумець адзін аднаго настолькі, што можна будзе сабраць зноў рэшткі народаў, аўгустынскіх наўкукоўцаў на "новай гістарычнай супольнасці" і паспрабаваць пабудаваць вежу да самага

найпрограма часцяком выдае няправільныя разніні, калі і зусім не адмаўляеца працаўца. Аднак ніхто не стварае антывірусных праграм для нормальнага функцыянавання мовы свайго этнасу. Магчыма, гэта сапраўды адна з шэрагу прычын, чаму большасць нашых чыноўнікаў з усіх галін улады не валодаюць як трэба ні адной з моў, якімі спрабуюць карыстацца. Таму не могуць не толькі вырашыць, але і сформуляваць правільна задачу адносна сваіх намераў палепшыць жыццё наўроўца.

Але не толькі дзеяцьлівістэзія трэба змагацца з любым запарушваннем або пашкоджаннем сваёй прамовы, якую калісці сформавалі наўроўца.

Мова з'яўляецца надта шматаблічным фактарам, адначасова і галоўным, для існавання любога асобнага народа. Фанетыка мовы ўпłyвае на развіццё тых іншых цягліц твару, аблічча, сінтаксіс - на вобраз мыслення, адным словам, на многае ўпłyвае структура мовы, бо перадусім, і нікі іншы не можа, што менавіта дзяякуючы мове адразніваеца адзін народ ад іншых у іх разнастайнасці. Калі ў свеце працягваеца з пастаянным узмацненнем і паскарэннем татальнае нівеліванне, прычэсванне ўсяго і ўсіх пададзін грабянец, татальная ўніфікацыя асобных культурных адразненняў, і перш моўных, вось тады пазаўляючы народы права на ўласны пошук сваёй кірунку, сваёго месца ў развіцці агульначалавечай цывілізацыі, а разам і знікаючы любыя элементы спаборнасці (у добрым сэнсе гэтага слова) паміж асобнымі этнасамі, культурамі. Але ж усім вядома, што адсутнасць здоравага спаборніцтва (у бізнесе - канкуренцы) заўсёды была і з'яўляецца адным з галоўных фактараў спачатку застою, а затым і поўнай дэградацыі. Паступова зношчаецца чалавечая духоўная сутнасць...

Некаторыя народы, і не заўсёды малалікі, нават некаторыя краіны, разумеючы ўсе негатыўныя наступствы замежнага ўпływu, спрабуюць па-разнаму процістаяць наступу глобалізму на моўнай ніве, калі ўядзяць на сваіх тэрыторыях жорсткія законы па абароне нацыянальнай мовы сваёй дзяржавы. Самы яркі прыклад - Францыя з усімі яе даўнімі традыцыямі дэмакратыі, а за ёй цягніцца яе малодшая сястра - Квебек, франкамоўная правінцыя Канады. У Латвіі знайшлі ўласнае слова для абазначэння нават кампютара, у Чэхіі з даўніх часоў ствараліся ўласныя ўладкі, адпаведнасці тэрмінаў, якія лічыліца ўсюды міжнароднымі. Я мог бы прыведзіць і прыводзіць падобныя прыклады, на-

Аршанская вернікі хочуць маліца па-беларуску

Для пачатку манахіні Даніїла прапанавала збірацца на беларускамоўныя малітоўныя сустрэчы ў капліцы каля Свята-Пакроўскага манастыра, помніка архітэктуры 18 стагоддзя. Першая сустрэча адбудзеца на свята Пакравоў Божай Маці.

Манахіня Даніїла

Праводзіць паўнавартасная беларускамоўная службы ў Свята-Пакроўскім храме на сёняшні дзень немагчыма - у мясцовага прыходу няма ўласнага святара, і ўвогуле ў Воршы праблематычна знайсці праваслаўнага святара, які пагадзіўся б правесці набажэнства па-беларуску. Але актыўісты спадзяюцца, што іхную прапанову пачуе беларускае святарства, і з часам ахвотныя знойдзутца - каб, калі не пераехаць у Воршу, дык прыядзіцца да беларускамоўных вернікаў хация б час ад часу. Таму папярэдне манахіня Даніїла прапанавала праводзіць беларускамоўныя супольныя малітвы і духоўныя сустрэчы - тое, што можа адбывацца і без запрашэння святара.

Апроч таго, да манахіні Даніїлы звярнуліся краязнаўцы і прадстаўнікі Кансерватыўна-Хрысціянскай партыі БНФ, стваранай партыі БХД, а таксама грамадскіх арганізацый - з тым, каб прапанаваць дапамогу ў аднаўленні помніка, які вымагае грунтуючай рэстаўрацыі.

Манахіня Даніїла распавяла карэспандэнту Свабоды пра пэўную зрушку, што да рэстаўрацыі помніка архітэктуры - жылога корпусу манастыра. Паводле яе, ужо распрацоўваецца праект рэстаўрацыі, прычым аднавіць будынак плануюць у першапачатковым выглядзе, пакінуўшы ўсе архітэктурныя адметнасці.

Помнік архітэктуры знаходзіцца ў занядбаным стане не адно дзесяцігоддзе, у 2003 годзе ён быў перададзены праваслаўнай епархіі, і аршанцы неаднаразова звярталіся ў праектартуру, да мясцовых уладаў і ў Міністэрства культуры, каб рашткі храма хация б закансервавалі ад далейшага разбурання.

Калі б аршанскім актыўістам удалося адрадзіць гэты храм і зрабіць яго беларускамоўным, то гэта было б самым лепшым і самым важным на іхнім шляху да Беларусі.

Паводле Радыё Свабода.

КАБ НЕ ЎМЁРЛІ

Уладзіміру Содалю

Беларусі хапала заўжды разбуральнікаў,
Руйнавальнікаў, вынішчальнікаў
Яе гонару, мовы, асноў.
Ох, каб болей жа ёй - ратавальнікаў,
Шанавальнікаў, апявальнікаў,
Адраджэнцаў, рупліўцаў, шукальнікаў,
Захавальнікаў каранёў
Ды збіральнікаў камянёў!

Хто вы сёння, яе герой?
Непрыкметныя рыцары - воі,
Што па краплях яе збераглі.
Хай абраных няшмат, іх вобмаль,
Ды сам дух яны, соль зямлі!
З іх кагорты - Уладзімір Содаль.

Ад бяспамяцтва нас ратуе,
Каб у невараць не сплылі,
Каб не ўмёрлі мы, ён шчыруе
На святой беларускай раллі.

Святланы Багданкевіч.

(Верш напісаны да яго 75-гадовага юбілею У. Содалі і прачытаны на юбілейнай вечарыне, якая адбылася 15 верасня ў кавярні "Прэм'ера".)

Samsung размясціў у Менску новыя белборды ў падтрымку беларускай мовы

На самых ажыўленых вуліцах сталіцы ўсталяваны 10 новых сцілайтаў.

Жыхары ды госці сталіцы зараз маюць магчымасць ўбачыць плакаты з тлумачэннем, што такое "руж", "чырво-нагаловік", "гарэлівасць" ды іншыя.

Праект у падтрымку беларускай мовы "Багацце-Смак-Прыгажосць беларускай мовы" реалізаваны гэтым разам прадстаўніцтвам кампаніі Samsung у РБ з дапамогай беларускіх фатографаў, блогераў ды журналістаў, якія сталі аўтарамі здымкаў для плакатаў.

Новыя сцілайты можна пабачыць тут: вул. Багдановіча - пр. Пераможцаў (каля ўваходу на станцыю метро "Няміга"), пр. Незалежнасці, 91, пр. Незалежнасці, 71, таксама на скрыжаванні вуліц Якуба Коласа - Сурганава, Захарава - Румянцева, Кірава - Леніна, Свярдлова - Кірава, вуліцы Максіма Танка - пл. Юблейнай.

Паводле СМИ.

УНІВЕРСІТАЭТ ЛАЗАРСКАГА / LAZARSKI UNIVERSITY
вядучы прыватны ўніверсітэт бізнесу і права ў Польшчы

- Студэнты з 30 краінаў свету
- Кваліфікаваныя выкладчыкі з ЗША і Еўропы
- Выпускнікі англамоўных праграмаў атрымліваюць два дыпломы – польскі і брытанскі
- Сістэма адукацыі накіраваная на высокую якасць і практичны досвед
- 96% выпускнікоў знаходзяць працу адразу пасля заканчэння ўніверсітэта

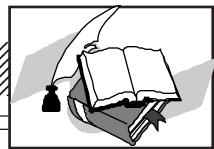
«Самы інавацыйны і крэатыўны ўніверсітэт у Польшчы» паводле вынікаў конкурса сярод прыватных ўніверсітэтаў 2010 і 2011 гг.

ТАА «Ірэна Група», УНП 191751509

Даведайся больш: belinfo@lazarski.edu.pl

www.lazarski.ru

Тэлефон: +48 500 167 406

Да 100-годдзя Максіма Танка

МІНІСТЭРСТВА СУВЯЗІ
І ІНФАРМАТИЗАЦЫ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
(Мінсвязі)

пр-т Незалежнасці, 10, 220050, г. Мінск
Тел. (8-017) 227 38 61, факс 227 21 57
E-mail: mpt@mpt.gov.by

28. 10. 2011 № 05-14/3656

На № _____ ад _____

Аб выпуску паштовай маркі

МИНИСТЕРСТВО СВЯЗІ
І ІНФОРМАТИЗАЦІИ
РЕСПУБЛІКИ БЕЛАРУСЬ
(Мінсвязі)

пр-т Незалежності, 10, 220050, г. Мінск
Тел. (8-017) 227 38 61, факс 227 21 57
E-mail: mpt@mpt.gov.by

Старшыні Грамадскага аб'яднання
"Таварыства беларускай мовы
імя Францішка Скарыны"
Трусаў А. А.
вул. Румянцева, 220034, г. Мінск

Паважаны Алег Анатольевіч!

Міністэрства сувязі і інфарматызацыі Рэспублікі Беларусь падтрымлівае Вашы прапановы і паведамляе, што тэматычным планам выдання дзяржаўных знакаў паштовай аплаты на 2012 год прадугледжаны выпуск паштовай маркі, канверта Першага дня і правядзенне ў г. Мядзелі Мінскай вобласці спецгашэння, прысвечаных 100-годдзю з дня нараджэння Максіма Танка.

З павагай,
Намеснік Міністра

М.М. Струкаў.

Памёр Мікалай Мельнікаў, стваральнік музея В. Быкава

Увечары 24 верасня ў Гародні на 89-ым годзе жыцця памёр Мікалай Аляксандравіч Мельнікаў, актыўны сябар ГА "ТБМ імя Ф. Скарыны" і СБП былы выкладчык літаратуры ў Гарадзенскім універсітэце імя Янкі Купалы, стваральнік грамадскага музея Васіля Быкава, удзельнік Другой Сусветнай вайны, чалавек з актыўнай грамадскай пазіцыяй.

Мікалай Мельнікаў выкладаў у Гарадзенскім універсітэце філялогію. Пазней ён стварыў дэмакратичную ветэранску арганізацыю і грамадскі музей Васіля Быкава. Сам спадар Мельнікаў паходзіць з Чавускага раёна на Магілёўшчыне.

У траўні 2006 Мікалай Мельнікаў апублікаваў аўтабіографічны ўспаміны, презентацыя кніжкі адбылася ў Гародні. Аўтар пісаў пра тое, як у 30-я гады "раскулачылі" іх сям'ю, і яго разам з бацькамі саслалі ў лагер у Валагодскую вобласць. Сваю кнігу ён на-

зву "Адчай, боль і горыч".

Кніга - пра гвалт у адносінах да вялікай працаўтай сялянскай сям'і, пра рабаўніцтва ўладамі яе гаспадаркі. Мельніковых вывозілі ў канцлагер таварным цягніком, куды сагналі людзей з усяго Чавускага раёна, чые хаты задарма забірала новая ўлада. Самае уражжава ў гэтym сэнсе месца візітаў, калі дыхтоўную хату аднаго з родных Мікалая Мельнікаў рассыпалі, перавезлі, ды так і не склалі назад, усё згніло.

Сёлета 11 траўня ў Га-

родні стваральніку грамадскага музея Васіля Быкава Мікалаю Мельнікаву была ўручана прэмія імя Алеся Адамовіча.

Мікалай Мельнікаў са мааддана працаўваў на беларускасць. Стварыўшы музей Васіля Быкава, ён паставіў імкніўся да павышэння яго статусу, да развіцця, да павелічэння колекцісці экспанатаў і паляпшэння ўмоў іх захавання. Цяпер ужо на паплечнікаў і сяброў Мікалая Аляксандравіча кладзецца задача - давесці справу з музеем да атрымання ім дзяржаўнага статусу.

650-годдзю славнай перамогі прысвячаецца

У сталіцы праходзіць шэраг мерапрыемстваў, прысвечаных 650-годдзю перамогі войска Вялікага Княства Літоўскага над татарамі ў бітве на Сіній Вадзе і вызваленіі Ўкраіны ад татарскай няволі.

Зарас працујуць дзве мастацкія выставы, прысвечаныя гэтым падзеям. У сядзібе БНФ на вул. Чарнышэўскага, 3 можна ўбачыць выставу прац сяброў Саюза мастакоў Беларусі "Віват, Альгерд! Хвала Айчыне!". На ёй прадстаўлены творы Міхаіла Басалыгі, Аляксандра Зімёнка, Юры Карапеўчы, Міколы Купавы, Алены Мазюк, Алеся Мары, Яна Мяльніцага, Тараса Паражняка і Ніны Сакаловай-Кубай. Адкрыццё выставы адбылося 7 верасня.

11 верасня ў сядзібе ТБМ імя Ф. Скарыны адкрыта выставка дзіцячай і маладзёжай творчасці "Вялікая Перамога на Сіній Вадзе 1362 г.". На ёй прадстаўлены працы маладых творцаў Андрэя і Іллі Арлюкевичаў, Крысціны Балай, Аляксандра Бука, Маргарыты Ерамеевай, Вікторыі Ivanovай, Паў-

ліны Кароткай, Дзіянны Лалыка, Аляксандра Лук'янскага, Дар'я Паляк, Вольгі Рыміцы, Насці Сцепаненкавай, Яны Турчынскай і Вольгі Шэмшур. Маладыя творцы працаўвалі пад кіраўніцтвам Алены Казакевіч, Міколы Купавы, Уладзіміра Крука і Марыны Ліпской. Выставка будзе працаўваць да 20 кастрычніка.

А паміж гэтымі адкрыццямі выстаў адбылася наўковая канферэнцыя, таксама прысвечаная 650-ай гадавіне славнай перамогі. У канферэнцыі ўзялі ўдзел дактары гістарычных навук Міхал Касцюк і Алеся Краўцэвіч, вучо-

ны сакратар Інстытута беларускай гісторыі і культуры

Анатоль Тарас,

краязнаўца

Мікола Ліннік,

пісменнік Валеры Страбко.

Яны падрыхтавалі цікавыя даклады аб ге-

апалітычнай сітуацыі

вакол

Вялікага Княства Літоўскага ў

сярэдзіне XIV ст. (М. Касцюк),

татарскай палітыцы Гедзіміна

(А. Краўцэвіч), гістарыяграфії

бітвы на Сіній Вадзе 1362 г.

(М. Ліннік).

Гістарычным значэнні

перамогі Вялікага Кня-

ства Літоўскага на Сіній Вадзе

1362 г. (А. Тарас).

Валеры Страбко прачытаў

верш Сні-

вада-рака на беларускай і

украінскай мовах,

які ўжо стаў

песней, музыку да

яго напісаў кампа-

зітар Уладзімір Гар-

куша.

У гэтыя дні

адбываюцца святоч-

ны мерапрыемствы

і на Украіне. Там буд-

уць і нашы прад-

стаўнікі. Аб святка-

ванні на Украіне мы

расскажам па пры-

ездзе. На прыканцы

кастырчніка мярку-

еца наладзіць свя-

точны канцэрт.

M. Ліннік.

Людвік Нарбут

(Заканчэнне. Пачатак у папярэдніх нумарах.)

7 траўня 1996 г. у гарсавеце абылося спатканне з прадстаўніком Міністэрства культуры, які прыбыў у горад па той справе. У спатканні ўзялі ўдзел прадстаўнікі грамадскіх арганізацій (падпісанты лістоў) кіраўнік гарадскага аддзела культуры, настаяцель праваслаўнай парафіі. Адназначна было сцверджана, што гэты будынак з'яўляецца помнікам культуры і знаходзіцца пад аховай дзяржавы, і бацишку абавязалі падпісаць ахоўны дакумент (аднак ён гэтага не зрабіў, а перадача будынка без гэтага дакумента не мае праўнай мocy).

Прысутныя на сходзе былі запэўнены, што з дошкай нічога не станецца. Зыш таго вяліся размовы пра паўторнае замацаванне беларускай тэжкім табліцы. Аднак 17 чэрвеня 1996 г. калі 17.30 сябар ТПКЛ Мечыслаў Хвайніцкі заўважыў, што салдаты выбіаюць дошку з мура. Адразу пад будынок з'явілася некалькі іншых сяброў ТПКЛ (Аляксандар і Андрэй Сямёновы, Ганна і таёвуш Комінчы, Лілі Тумялевіч, Мечыслаў Хвайніцкі, Часлаў Кольшык - старэйшы), якія засведчылі, што выбіты дзве дзіркі ўздоўж дошкі. Салдаты аж уж не было. Гэтыя людзі былі калі касцёла да 21 гадзіны. У гэты ж час старшыня ТПКЛ А. Кольшык спрабаваў скантактаваць з прадстаўнікамі ўладаў. Аднак час працы ўжо скончыўся. Вечарам дамовіліся з старшынём гарадской рады Беларускага народнага фронту Станіславам Суднікам, што раніцай наступнага дня разам пойдуць да гарадскіх уладаў. Назаўтра перад 9 гадзінамі былі пры касцёле - дошкі ўжо не было. Гаварылі, што была вырвана недзе каля 6 раницы. Нейкі час захоўвалася пры ўваходзе ў царкву, пазней была перанесена ў гарадскі краязнаўчы музей, дзе некаторы час ляжала калі музейнага хлевушка, пакуль на яе з большага не забыліся.

Візіт да гарадскіх уладаў быў безсэнсоўны. У гэтай сітуацыі былі напісаны заявы пра курору аб узбудженні крымінальнай справы, былі пайнфармаваны Міністэрства культуры, а таксама Таварыствам аховы помнікаў у Гародні. Аднак з аддзела ўнутраных спраў быў цікавы:

"Старшыні Лідскай рады БНФ Судніку С.В., г. Ліда

В.А. Лідскага
міжрайпракурура,
Дарацу юстыцыі
Скаакуну В.В.,
г. Ліда

Паведамляем, што па Вашай заяве праведзена пра-
верка. Мемарыяльная дошка як помнік узельніку паўстан-
ня Л. Норбуту ўтрымоўвае
дзяржаўную сімволіку "Белы
арол з каронай і Пагоні", у
непашкоджаным выглядзе

вернікамі знята са сцяны хра-
ма. Пра зняцце дошкі даведзе-
на да ведама Лідскаму гарвы-
канкаму, які павінен прыняць
рашэнне аб пераносе яе ў да-
зволена законам месца.

Гэта дошка была ўстаноўлена на Саборы ў 1938 г. і да пабудаванага ў 1863 г. праваслаўнага храма не мае
дачэння. Згодна з арт. 7
Канстытуцыі Р.Б. у месцах
набажэнстваў не дапускаецца
выкарыстанне дзяржаўнай
сімволікі, правядзенне сходаў і
інш.

Згодна з раешннем Лід-
скага гарвыканкаму № 38 ад
07.03.96 г. будынак перада-
зены ў безаплатнае кары-
станне праваслаўнай рэлігій-
най грамадзе Свята-Міхай-
лаўскай царквы"

Начальнік аддзела -
В.Г. Макаранка"

У чарговы раз рабілася
насуперак права. У адказе на
наступную заяву старшыня
ТПКЛ пракурор паведаміў,
што ён цалкам згадкаеца са
зместам адказу Аддзела ўну-
транных спраў.

Справа была скандалъ-
ная, уся незалежная прэса
пісала пра гэта. Гарадзенская
рэгіянальная газета "Пагоня"
пракаментавала здарэнне на-
ступным чынам: "Людвіка
Нарбута спрабуюць забіць у
другі раз". У Лідзе з'явіліся
ўёткі на беларускай мове, на-
друкаваныя на звычайнай
друкарскай машынай.

"Шаноўныя ёжыкі. У
Лідзе ўчынены чарговы акт
вандалізму і бяспраўя супраць
нашай гісторыі, гонару і
годнасці беларусаў і палякаў,
усіх патрыётаў Лідчыны. Поп
Аляксандар і тыя, хто сарваў з
будынка планетарыя дэве-
памятныя дошкі ў гонар
герояў паўстання 1863 г., зма-
гара за незалежнасць Беларусі,
наплечніка Кастуся Каліноў-
скага, кіраўніка паўстання на
Лідчыне Людвіка Нарбута аб-
разілі нашыя нацыянальныя і
патрыятычныя пачуцці. Шаноўны лідзяне, праваслаўныя і
католікі, заклікаем вас пра-
тэставаць усім мажлівымі
спосабамі супраць злачын-
ства, учыненага ворагамі
беларускасці, супраць бяспраўя
і беспакаранасці злачынцаў
гарадскімі ўладамі. Не слухай-
це мых, хто заклікае да маў-
чання. Ідзіце ў выкананчы
камітэт, пішице ў газеты,
звяртайтесь да пракурура
пачынайце судовыя справы.
Сёння яны точыць нашу
гісторыю, заўтра будуть та-
мітаць нас".

Лепшыя часы пачалі наступаць, калі ў Лідзе на месца перададзенага праваслаўным касцёла піяраў на імя Юзафа Каласантага па вуліцы Савецкай пачалося і было завершана будаўніцтва касцёла піяраў на імя таго ж Юзафа Каласантага і мікрараёне Індустрыяльны. У 2011 годзе Таварыствам польскай культуры на Лідчыне, Лідскай гарадской арганізацыяй БНФ "Адраджэнне" і з вуснага да-
зволу супрацоўніку музея дошкі была вывезена ў раён аднаго з касцёлаў, дзе была пакла-
дзена да лепшых часоў.

Лепшыя часы пачалі наступаць, калі ў Лідзе на месца перададзенага праваслаўным касцёла піяраў на імя Юзафа Каласантага па вуліцы Савецкай пачалося і было завершана будаўніцтва касцёла піяраў на імя таго ж Юзафа Каласантага і мікрараёне Індустрыяльны. У 2011 годзе Таварыствам польскай культуры на Лідчыне, Лідскай гарадской арганізацыяй БНФ "Адраджэнне" і з вуснага да-
зволу супрацоўніку музея дошкі была вывезена ў раён аднаго з касцёлаў, дзе была пакла-
дзена да лепшых часоў.

Лепшыя часы пачалі наступаць, калі ў Лідзе на месца перададзенага праваслаўным касцёла піяраў на імя Юзафа Каласантага па вуліцы Савецкай пачалося і было завершана будаўніцтва касцёла піяраў на імя таго ж Юзафа Каласантага і мікрараёне Індустрыяльны. У 2011 годзе Таварыствам польскай культуры на Лідчыне, Лідскай гарадской арганізацыяй БНФ "Адраджэнне" і з вуснага да-
зволу супрацоўніку музея дошкі была вывезена ў раён аднаго з касцёлаў, дзе была пакла-
дзена да лепшых часоў.

Лепшыя часы пачалі наступаць, калі ў Лідзе на месца перададзенага праваслаўным касцёла піяраў на імя Юзафа Каласантага па вуліцы Савецкай пачалося і было завершана будаўніцтва касцёла піяраў на імя таго ж Юзафа Каласантага і мікрараёне Індустрыяльны. У 2011 годзе Таварыствам польскай культуры на Лідчыне, Лідскай гарадской арганізацыяй БНФ "Адраджэнне" і з вуснага да-
зволу супрацоўніку музея дошкі была вывезена ў раён аднаго з касцёлаў, дзе была пакла-
дзена да лепшых часоў.

Лепшыя часы пачалі наступаць, калі ў Лідзе на месца перададзенага праваслаўным касцёла піяраў на імя Юзафа Каласантага па вуліцы Савецкай пачалося і было завершана будаўніцтва касцёла піяраў на імя таго ж Юзафа Каласантага і мікрараёне Індустрыяльны. У 2011 годзе Таварыствам польскай культуры на Лідчыне, Лідскай гарадской арганізацыяй БНФ "Адраджэнне" і з вуснага да-
зволу супрацоўніку музея дошкі была вывезена ў раён аднаго з касцёлаў, дзе была пакла-
дзена да лепшых часоў.

Лепшыя часы пачалі наступаць, калі ў Лідзе на месца перададзенага праваслаўным касцёла піяраў на імя Юзафа Каласантага па вуліцы Савецкай пачалося і было завершана будаўніцтва касцёла піяраў на імя таго ж Юзафа Каласантага і мікрараёне Індустрыяльны. У 2011 годзе Таварыствам польскай культуры на Лідчыне, Лідскай гарадской арганізацыяй БНФ "Адраджэнне" і з вуснага да-
зволу супрацоўніку музея дошкі была вывезена ў раён аднаго з касцёлаў, дзе была пакла-
дзена да лепшых часоў.

Гісторыя Слонімшчыны ад Сяргея Чыгрына

У менскім выдавецтве "Кнігазбор" выйшла з друку книга беларускага літаратара, гісторыка і краязнаўца Сяргея Чыгрына пад называй "Слонімскія падмуркі".

Выданне ўнікальнае, саліднае і сур'ёзнае, прысвячанае Слонімшчыне, яе гісторыі і помнікам, а таксама знакамітым людзям, якія адтуль родам. Падобнага выдання пра Слонім у Беларусі яшчэ не было. Шматгадовая праца аўтара вяртася чытачоў у Слонім Льва Сапегі, Міхала Казіміра Агінскага, у Слонім 1812 і 1863 гадоў, падчас Першай і Другой сусветных войн.

Цікава даследчык піша пра падзеі, якія не абліналі Слонімшчыну ў 1920-1930-х гадах, пра людзей, якія там жылі, працаўвали, змагаліся за родную мову і незалежнасць Беларусі.

Шмат новага і раней невядомага чытачы даведаўшыся, калі пра чытанаць артыкулы пра жыццё і творы шлях Валянічні Таўлагі, Кандрата Лейку, Сяргея Дарожнага, Лукаша Дзекуць-Малея, Генрыха Ми-

лачэўскага, Анатоля Іверса, Якуба Міску, Міхаила Міску, Алега Лойку і іншых вядомых і малавядомых слонімцаў.

Ёсць у кнізе і раздзел інтэрвю. Асабліва выдатна чытаецца гутарка аўтара кнігі з Янкам Саламевічам (1938-2012), якую Сяргей Чыгрын меў у 2010 годзе, яшчэ пры жыцці знакамітага слонімца Энцыклапедыста, фалькларыста, калекцыя-нера і літаратуразнаўца.

Прадмову да кнігі напісаў доктар філалагічных навук, прафесар Адам Мальдзіс. У прадмове ён піша:

"Слонімчыне сапраўды пашанцавала, што на яе тэрыторыі нарадзіўся і цяпер жыве такі пісьменнік-краязнавец, як Сяргей Чыгрын. Калі будзе, можа, складацца "Гісторыя Слонімшчыны" ці "Энцыклапедыя Слонімшчыны" або новая кніга накілтам "Памяці", то цалкам

можліва, асабліва калі ўлічыць багацце матэрыялу, што вынікі росшукаў Сяргея Чыгрына, у тым ліку ўключаныя ў гэты зборнік, зоймучы там грунтоўную, а, галоўнае, адкрыўальную частку".

У кнізе Сяргея Чыгрына "Слонімскія падмуркі" змешчаны 106 старых і рэдкіх фотаздымкаў, многія з якіх на-
друкаваны ўпершыню.

Кацярына ЯНУШЭВІЧ.

З мовы думак на мову душы: творчая самабытнасць Аляксандра Бардоўскага

"Нарадзіўся ў 1946 г. у в. Бялынкавічы Касцюковіцкага р-на Магілёўскай вобласці. Вершы друкаваліся ў беларускіх, расійскіх і ўкраінскіх часопісах і газетах". Вось і ўсё, што можна даведацца пра аўтара кнігі "На крыжы тваіх рук". Сцілія два радкі на месцы аўтабіографіі, якія звычайна ствараеца з мэтай дапамагчы чытчу ўвайсці ў канцэкт творчасці пэўнага пісьменніка. Адсутніча ў зборніку і прадмове. Менавіта гэта дазваляе кожнаму застасцца сам-насам з вершамі і самастойна скласці меркаванне пра талент аўтара.

Значнае месца ў кнізе займае філософская лірыка. Каб спасцігнуць сутнасць жыцця, творца часта вяртаецца ў мінулай, пераасэнсюе яго з пазіцый сталасці. Такія ўспаміны дазваляюць не страціць раўнавагу ў мітуслівай што-
дзённасці:

Я шукаю шляхі і масты
У хвіліны журбы і адчадо.
І ў касцёр успамінаў лісты,
Бы ў паштовую скрыню, кідаю.

Матыў стражана гняздынства па меры развіцця аўтарскай думкі ўзбагачаеца новымі адценнямі. Паэт вызначае для сябе два шляхі да спасціжэння вышэйшай ісціны - праз ѹдзенне з малай радзімай і праз каханне. Светлым сумам поўніца радкі, прысвечаныя роднай вёсцы над рэчкай Беседзь ("І таго, што было, не знайсці ўжо нідзе, / Не вярнуцца ў пачатак дарогі... / А па Беседзі зноў / У імкніў вадзе / Вудзіць рыбу хлапчук / Басаногі..."), бацькавай хаце ("... / прамільгнула / Стрець, ў бацькавай хаце... / / I замоўкі звязнолі... / / Заплакала маці..."). І нават тэатралогі-жарт пра візіт зухаватага Лабінскага ў родны мясціны скончыўшы экзістэнційнымі развагамі героя, які не здолеў спасцігнуць сэнс жыцця, аднак уціміў, што "ад небыцця зусім кароткае імгненне". Вершам-болем адгukаваецца А. Бардоўскі на смерць земляка, паэта Алесі Пісемянкова, праз дзесяцігоддзі не можа змірыцца са стратай бацькі... Своесаблівым абрэгам-запаветам тучыць зварот да на-
шчадкаў, узрошчаны на ўласных перажыўання

Анатоль Тарас,
рэдактар гісторычнага альманаха "Деды"

У дапаўненне слоў Уладзіслава Лупакова (Погляд маргінала)

Газета "Наша слова" надрукавала 19 верасня бягучага года (№ 38) артыкул нейкага "уряджэнца РФ" У. Лупакова "У дапаўненне слоў Леаніда Лыча". У прыватнасці, спадар Лупакоў згадаў у ётых артыкуле мяне і Дзяржынскага, заічышыўшы нас ва ўмоўную группу "маргінал", "гатовых бясконца ліць кракадзілавы слёзы пра гісторычны лёс свайго народа".

Што ж, няхай сабе маргінал. Праўда, я не ўпэўнены, што ўсе чытачы добра ведаюць сэнс гэтага ангельскага слова. Тому прывяду азначэнне з слоўніка "маргінал (marginal) - змешчаны на баку чаго-небудзь". У пераносным сэнсе - 'малаважны, неістотны, другадны'. Нягледзячы на сваю нязначнасць і другараднасць, выкажу меркаванне адносна 'вельмі значнага' расейца, які вучыць нас розуму. (Мне здаецца, што ён ўсё яшчэ лічыць сябе разумнейшым і больш дасведчаным 'старэйшым братам').

У Лупакова два 'стражэнныя' аўбінавачванні ў адрас Дзяржынскага і Тараса Першага - гэта выкарыстанне "трансанкі". Вось неразуменне дык неразуменне! Наши кнігі напісаны літаратурнай расейскай мовай. Дык, у чым жа справа? А ў тым, што Лупакова абурае напісанне слоў "беларус", "беларускі" па-расейску праз "а" і з адным "с". Дык гэта не трасянка. Трасянка тады, калі чалавек змешвае дзве мовы. Напрыклад, піша "калаг Красны Акцябр" замест "Чырвоны Каstryчнік".

Што ж тычыцца слова "беларус", дык Дзяржынскі ў самым пачатку сваёй кнігі "Тайны беларускай истории" (2009 г.), у зносы на старонцы 5 растлумачыў, чаму піша "беларус" праз "а" і з адным "с". Далей ён падрабязна разгледзеў гэтае пытанне ў раздзеле "Беларускіе нацыональныя реаліі". У прыватнасці прывёў меркаванне беларускіх навукоўцаў-філогагу Адама Мальзіса і Аляксандра Шаблоўскага, якія сцвярджаюць тое ж самае.

Праз два гады Дзяржынскі вярнуўся да гэтага пытання. У яго кнізе "Забытая Беларусь" (2011 г.) першы раз-

дзел завецца "Так "белорус" или "беларус""?

Іншая справа, што ўлады нашай дзяржавы не спяшаюцца ўводзіць гэтую норму ў правапис. Нічога, калі-небудзь ўвядуць. А Тарас і Дзяржынскі ўжо зарас трываючы паказанай нормы. Толькі і ўсяго. Але, як ужо сказана, Лупакова гэты факт раз'юшвае таму ён гнёўна заяўляе:

"На каго разлічаны такія кнігі? (...) Калі на гасцей з Рэсіі або прадстаўнікоў расейскай дыяспары, то, убачыўшы ўкінгарні (...) "Тайны беларускай истории" або "Предысторию беларусов", дзе на нашай роднай мове ў адным слове ("беларускай") адразу дзве граматычныя памылкі, мала хто не будзе плявацца і аднясецца да напісанага сур'ёзна".

Няма тут ніякай памылкі. Мы свядома пішам і будзем пісаць "беларусы", а не "белорусы". Што ж да адносінаў чытачоў да такога правапісу, то згаданы "Предыстория беларусов" увесну гэтага года выйшла з друку ўжо трэцім выданнем. Гэты факт даказвае што далёка не ўсе чытачы салідарны з меркаваннем спадара Лупакова

На каго разлічаны нашы рускамоўныя кнігі? Як ні дзіўна, на грамадзян нашай краіны. Но, як сведчыць дадзеная апытація НДІ СЭПМ, праведзенага ў 2011 годзе, толькі 2 % жыхароў Беларусі сапраўды карыстаюцца беларускай мовай у якісі сродку зносяні мовы чытэльніх кніг. Справаца ўжо на пытанні, "ци стане беларуская мова адзінай мовай на Беларусі", мы не жадаем.

Што тычыцца "гасцей з Рэсіі" і такіх 'прадстаўнікоў расейскай дыяспары' як Уладзіслаў Лупакоў, дык мы з Дзяржынскім успрымаем іх незадаволенасць як заканамерную з'яву. Сапраўды, многіх бытых "старэйшых братоў", раптам для сябе пераўтвораных у прадстаўнікоў нацыянальных меншасці, распіраюць пачуцці кръўды, раздражненіе, злосці. Няўхільнае пасоўванне бытых калоній Рэсіі па шляху ўмацавання свайго сувэрэнітэту, адроджэння нацыянальных традыцый, фармавання на-

цыянальной самасвядомасці ім катэгарычна не падабаеца.

Мы не маем намеру будаваць нейкія 'адмысловыя адносіны' з прадстаўнікамі расейскай дыяспары. Хай яны ладзяць свае жыццё пад нашы погляды, звычай, традыцыі і каштоўнасці.

На нашым меркаванні, усе грамадзяне юнтарнай Беларусі павінны лічыць сябе беларусамі - незалежна ад этнічнага паходжання. Ідэю аўтаноміі для іх хоць бы ў вобласці культуры мы адпрэчаем. Такая ідэя - "трайанская конь", падобны выдачы расейскіх паштаптоў жыхарам сумежных краін. Клопат аб забеспечэнні "адмысловых правоў" расейцаў непазбежна сканчаеца акупацыяй. Яркі таму прыклад - уварванне расейскіх войскаў у Абхазію і Паўднёвую Асепцию.

Другая падстава для абурэння Лупакова, гаворачы яго словамі, аўбінавачванне расейцаў у Беларусі - ў імперсасці. Але ён не дакладны. Усякі, хто чытаў зборнік "Історыя імперскіх отношэній: беларусы і рускіе", може чытць, што пафас кнігі накіраваны супраць Расіі як каланіяльнай дзяржавы, а не супраць тых этнічных расейцаў, якія жывуць зараз у нашай краіне.

Тое, што ўсе саюзныя рэспублікі СССР былі калоній Расіі - гэта факт які не прызнаюць толькі афіцыйныя дзеячыя Масквы. Уздельнікі розных ток-шоў на расейскім тэлебачанні ўжо даўно без усякай паліткарэктынасці завуць гэтыя рэспублікі "стражанымі калоніямі Расіі".

Дзяржынскі ў сваёй кнізе "Забытая Беларусь" адзін з раздзелаў так і называў "Ці была Беларусь калоніяй Расіі?" У ёй ён прывёў шэсць асноўных прыкмет калоніі (па азначэнні з энцыклапедіі) і пераканаўча паказаў, што ўсе гэтыя прыкметы былі ўласцівія "Северо-Западному краю" і "Белорускай ССР". Тому нас у прынцыпе не цікавіць меркаванне бытых каланізатарапа па гэтым пытанні.

І апошніе, Лупакоў піша: "Мая самасвядомасць ні ў якой ступені не вораг вайшай". Асабіста я раблю процілегую выснову з яго артыкула.

Сустрэча памяці Уладзіслава Сыракомлі

26 верасня ў Магілёве адбылася чарговая сустрэча магілёўскай суполкі ТБМ, прысвечаная памяці беларускага паэта і празаіка Уладзіслава Сыракомлі. Сустрэча была распачатая магілёўскім пісьменнікам і выкладчыкам Віталем Еўмянковым. Было распаведзена пра складаныя варункі як лёсу аўтара, так і тагачаснага культурнага жыц-

ця Беларусі.

Што датычыць культурнага жыцця, дык для таго часу і для беларушчыны ўвогуле асоба Сыракомлі знаўкавая: ён - адзін з першых абаронцаў права нашай мовы на самастойнае існаванне - пакінуў у сваіх вершах, як сцвярджаеца, ранні прыклад літаратурнай беларускай мовы, амаль што той жа, што была ў

побыце ўжо ў XX стагоддзі. Былі закранутыя і пытанні, сугучныя з сучаснасцю, напрыклад, судносіны мовы творчасці і нацыянальной прыналежнасці аўтара.

Цалкам можна сказаць, што ў прысутных сустрэча выклікала рэакцыю неабыкнавых, зацікаўленых беларушчына людзей.

Аляксей Карпенка

Вернем хутару былу назву

Бы той вечер, пралятаючы над намі гады, дзесяці - і стагоддзі. Мняюцца людзі, аблічча зямлі. Ды толькі памяць аб бытых падзеях застаецца для нашчадкаў ад продкаў у выглядзе величных забудоў, архітэктурных, гісторычных, літаратурных помнікаў, у легендах, паданнях. Нарэшце, у наўзах геаграфічных і прыродных аб'ектаў, у вікахі склаўшыхся народных традыціяў. Увогуле - у тапанімі.

На жаль, у апошнія гады мінулага стагоддзя тапаніміка практична была даведзена да прымітыву. Яна цалкам была падпрадкавана дормам ідэалогіі. І не выконвала накананую ёй гісторыяй функцыю. Нярэдка даходзіла да бязглаздзіцы.

Прыядзе прыклад. Вёска, дзе мне пашчасціла нарадзіцца называцца Збліні. А побач, на адлегласці пару кілометраў, яшчэ паселішча з падобнай назвой - хутар Збліні. Чамусыці два аднолькавыя паселішчы названы па-рознаму - *вёска* і *хутар*. Калі да першай няма ніякіх пытанні, у другім выпадку ўзнікаючы пытанні і нават здзілэнне.

Сёння ў вёсцы маеца 51 гаспадарка і там праражывае 70 чалавек \афіцына\). На хутары - 20 гаспадарак і 24 жыхары. Раней было на шмат больш і ў слоўніку С. І. Ожагава сказана: "Хутар - абасоблены ўчастак зямлі з сядзібай уладальніка". Як тут звязаць "абасоблены ўчастак зямлі з сядзібай уладальніка" і 20 гаспадарак з 24 жыхарамі?!

Акрамя таго, у сваіх сціплых даследваннях аўтару давялося пераканацца, што "хутар Збліні" ніколі хутарам і не быў. Спрадвеку гэта быў маентак. Але пасля пабудовы ў вёсцы ў 1671 годзе ўніяцкай царкви, грамадскае жыццё паступова пачало перамяшчацца ў вёску. Тут была адкрыта прыходская школа, у пачатку вёсکі - карчма. Пасля адмены прыгоннага права роля

Такую назуву мae спектакль Беларускага дзяржавнага тэатраліялек. Прэм'ера (па раману Аляксандра Барыка) адбылася 28 чэрвеня 2012 года. Пастаноўку ажыццяўлюю славуты рэжысёр Аляксей Ляляўскі!

Магчыма, гэта самая прыгожая гісторыя пра каханне. Яна падобна лёгкаму шоўку - таксама лёгка струменіцца і стварае бязважкі і вытанчыны малонак.

"Шоўк" - і прыгодніцкі раман, і паэма ў прозе, і філасофская прыгода, і нават трэлер. Гэты твор стаў адным з самых запамінальных бестселле-

Шоўк

раў канца ХХ стагоддзя.

Спектакль разлічаны на дарослю аўдыторыю! У ролі галоўнага героя - "Шанкур" можна пабачыць Віталя Краўчанку. У спектаклі занятыя заслужаныя артысты Распублікі Беларусь Уладзімір Грамовіч і Алеся Казакоў. А таксама амаль уся трупа тэатра (Алеся Васко, Іна Ганчар, Валеры Зяленскі, Наталля Кот-Кузьма, Святлана Латышава, Цімур Муратава, Зміцер Рач-

коўскі, Святлана Цімохіна. Надзея Чэча і Марс Чыгіркін.

Сцэнаграфію зрабіла таленавітая Таццяна Нерсісан, а кампазітарам з'яўляецца Ягор Забэлаў.

Трэба адзначыць, што спектакль атрымаўся відовішчны і цікавы, дзякуючы артыстам. Асабліва спадабаліся Уладзімір Грамовіч і Марс Чыгіркін.

У зале быў заўважаны Аляксей Дудараў. Рычард Смольскі і Аляксандар Гарцуеў. Было вельмі цікава!

Аляксей Шалахоўскі, гісторык, журналіст.

